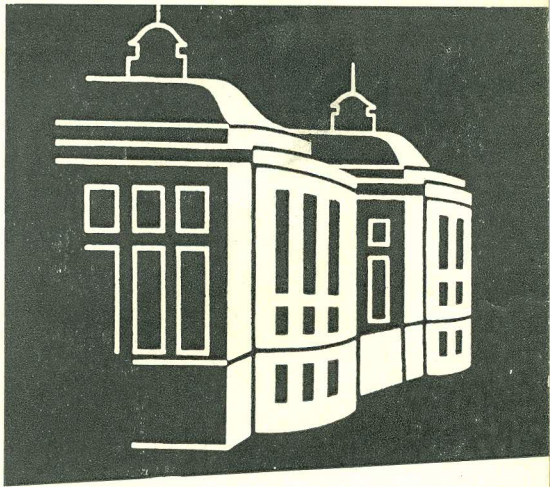

RAT • ESTONIA •

Vahva sõdur... Švejk

Antonio Spadavecchia
satiriline ooper kahes
vaatuses 10 pildis

Libretto: J. Keller
J. Haseki samanimelise
romaaniga motiividel

Eestikeelne tekst:
Udo Väljaots

1963

«Minu vanaisa — meremees — garibaldilane, emigreerus Itaaliast Venemaale ja siin ma 1907. aastal sündisingi. Mu isa oli samuti meremees, ema aga päris hea pianist. Kuna kodus kõlas muusika võrdlemisi tihti, õppisin ka mina klaverit mängima juba varases nooruses. Kümneaastaselt kirjutasin isegi oma esimese heliteose — ooperi «Kassi maja». Kuid varsti suri ema ja ma pidin katkestama oma õpingud, hakates ülalpidamist teenima algul laeva-poisina, hiljem madrusena. Kiindumus muusikasse oli aga meremehekutsest siiski tugevam ning 1930. a. astusin ma Moskva Konservatooriumisse. 1937. a. lõpetasin prof. V. Sebalini kompositsiooniklassi. Aastatel 1944—1945 võtsin tunde veel Sergei Prokofjevilt.

Olen kirjutanud järgmised teosed: ballett «Õnne rand» (Abolimovi libreto), ooperid «Ak buzat» (Baškiiri teatrile 1942. a.), «Võõrastemaja perenaine» (Tsenini libreto Goldoni samanimelise näidendi järgi), «Kannatuste rada» (Kelleri libreto Aleksei Tolstoi samanimelise romaani järgi), «Kiin» (Kelleri libreto E. Voiniçi romaani põhjal). «Kiin» on lavastatud üheksateistkümnnes ooperiteatris (peale Nõukogude Liidu ka Tšehhoslovakkias ja Bulgaarias).

Satiirilise ooperi-pamfleti «Vahva sõdur Švej» esietendus toimus möödunud aastal Sverdlovski Lunstšarski-nimelises Ooperi- ja Balletiteatris. Peale selle on «Svej» lavastatud veel Donetski ja Permi teatrites ning ettevalmistusi tema lavaletoomiseks tehakse praegu Tšehhoslovakkias ja Bulgaarias.

Eelpoolnimetatud teoste kõrval olen kirjutanud veel klaverikontserdi (Sergei Prokofjevi mälestuseks), keelpillide kvarteti, romansse, filmimuusikat («Tuhkatriinu», «Nende eest kes merel», «Julged inimesed», «Valvepost mägedes», «Alistumatud» jt.) ning saatemuusikat paljudele draamateatrite lavastustele.»

Moskvas, 8. V 1963. a.

Dirigent: ENSV rahvakunstnik **Kirill Raudsepp**
Lavastaja ja liikumisjuht:
ENSV teen. kunstitegelane **Udo Väljaots**
Kunstnik: **Lembit Roosa**
Koormeister: ENSV teen. kunstnik **Tiiu Targama**
Kontsertmeistrid:
ENSV teen. kunstnik **Tekla Koha** ja **Raivo Kursk**

Tegelased:

Svejk	Kalju Karask Heino Otto Tiit Tralla
Palivec, kõrtsmik	Artur Linnamägi August Sepp
Proua Palivec	Galina Kulkina ENSV teen. kunstnik Paula Padrik
Bretschneider, politseiagent	Ants Aasmaa Ervin Kärvet
Kohtu-uuriija	Harald Kard ENSV teen. kunstnik Vootele Veikat
Arstid-psühhiaatrid	
I)	Liidia Panova Silvia Urb
II)	Enno Eesmaa Edgar Härmson
III)	Arne Mikk August Sepp
Proua Müllerová, korteriperenaine	Ester Lepa ENSV rahvakunstnik Elsa Maasik ENSV teen. kunstnik Georg Taleš ENSV teen. kunstnik Vootele Veikat
Grünstein, arst, sõjaväehaiglas	Linnar Solvi ENSV teen. kunstnik Harry Vasar
Velsker	Edgar Härmson Meinhard Robas
Kovařik	Uno Heinapuu Lembit Soone
Macuna	Avo Hinno Arne Mikk
Pokorný	ENSV rahvakunstnik Olga Lund Linda Selistemägi
Paruness von Botzenheim	

Esimene daam	tema	ENSV teen. kunstnik Paula Padrik
Teine daam	patro- nessid	Gertrud Uppis
Otto Katz, välipreester		Ester Lepa Haili Sammelselg
Ulemleitnant Lukáš		Enno Eesmaa ENSV rahvakunstnik Viktor Gurjev
Katy Wendler		Ants Aasmaa Illart Orav
Wendler, tema mees		ENSV teen. kunstnik Veera Nelus Jelena Solovjova
Polkovnik von Zillergut		Artur Linnamägi ENSV teen. kunstnik Aaro Pärn
Vodička		ENSV teen. kunstnik Aaro Pärn August Sepp
		Heino Otto Tiit Tralla

Pakikandjad, konvoid, mööduja, kooriartistid

Etenduse juht: **Jaak Randva**
 Dekoratsiooniala juhataja: **Felix Thaling**
 Kostüümiala juhataja: **Linda Kagovere**
 Jumestusala juhataja: **Serafima Gromova**
 Rekvisiidiala juhataja: **Arnold Maripuu**
 Valgustusala juhataja: **Voldemar Loss**
 Lavameister: **Heinrich Toots**

Ooperi «Kiin» edu paljudel nõukogude ja välismaa ooperilavadel tõi Spadavecchia ka tšehhi linna Budejovičisse, vahva sõduri Svejki «kodumaale». Seal sündiski mõte ooperi loomisest Jaroslav Hašeki romaani süžeele.

Möödus veidi üle aasta ja teos oligi valmis.

«Vahva sõdur Svejki» ebatavaline vorm — satiiriline ooper-pamflett on tingitud juba romaani kompositsioonilistest iseärasustest, olles väga lähedane ka autori loomingulisele individuaalsusele.

Suure meisterlikkusega on loodud teravad ja lakoonilised muusikalised portreed. Ooperi helikeelesse on põimunud tšehhi žanri- ja olustikulaulude intonatsioonid, kuigi rahvaviiside otsesest tsiteerimist esineb harva. Naerdes ja naljatades, räägib autor võrdlemisi tõsistest asjadest. Muusikaline humoresk omandab märkamatu poliitilise satiiri teravuse.

Lühike sisuseletus

(Täiendatuna Lembit Roosa kostüümikavanditega.)

I VAATUS

1. pilt

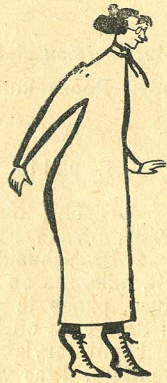
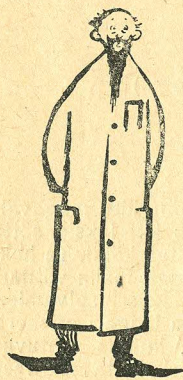
«Karika» kõrtsis veedavad mehed olut juues ja kaarte mängides mugavalt aega. Svejki laulab oma sõpradega vana sõdurilaulu «Siis kui läksid sõtta härrad ohvitserid». Siseneb nuhk Bretschneider, kes kahtlustab kõiki. Ta hakkab uurima kõrtsmik Palivec'ilt, miks see on keisri pildi seinalt maha võtnud. Saanud küllaltki veenva vastuse, paneb ta selle kirja kui keisri solvamise. Proua Palivec tuleb uudisega: Sarajevos on tapetud Austria-Ungari ertshertzog Ferdinand: Bretschneideril on tarvis kindlaks teha, kuidas suhtuvad kõrtsikülalastajad poliitilisse atentaati. Igas väljenduses märkab ta riigireetmist ja lugupidamatust imperaatori vastu. Häbematu irvitusena tunduvad talle Svejki vihjed ja kommentaarid, kes võrdleb Ferdinandile tehtud atentaati seakaupmehe surmaga Bratislava turukakluses. Bretschneider satub raeuhoogu ja areteerib kogu seltskonna koos kõrtsmikuga.

2. pilt

Kohtu-uuriija juures vastab Švejki viisakalt igale küsimusele. Kõik tema vastu ülestõstetud süüdistused võttis ta omaks sellepärast, et mitte asjatult riigivõimudega tülli minna.

Uuriija ei oska süüalusega muud peale hakata, kui saadab ta kohtuarstide komisjoni, et need kontrolliks põhjalikult Švejki tervislikku seisukorda.

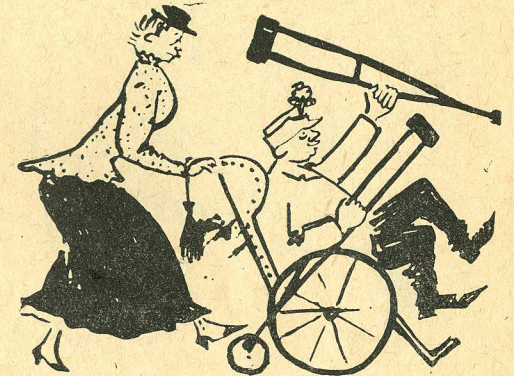

3. pilt

Psühhiaatrid on omavahel ägedas vaidluses. Igaüks püüab teistele selgeks teha, et skisofreenia ravimiseks on ainuõige tema professori meetod. Švejki tulles katsetavad nad tema kallal oma meetodeid praktiliselt. Lõpuks on arstid veendunud, et patsient on parandamatu idioot ja viskavad ta välja. Švejki tänab ja õnnistab neid selle eest.

4. pilt

Švejki vaevab reuma. Korteriperenaine pr. Müllerová arstib teda kodusel viisil. Saabub sõjakomissariaadist kutse: Švejki peab ilmuma mobilisatsioonipunkti. Pr. Müllerová on ahastuses, kuid Švejki tekib idee demonstreerida oma «marupatriootlikkust» — ta otsustab end sinna lasta sõidutada ratas- toolis.

5. pilt

Pr. Müllerová kärutab ratas toolis Švejki Praha tänaval. Rahvas imetleb vigase nekruti vaprust.

II VAATUS

6. pilt

Švejki lamab oma reumaga sõjaväehaiglas. Dr. Grünstein, kes peab kõiki haigeid sõdureid simulantideks, «ravib» neid kõige piinavamate vahenditega. Osa haigetest peab vapralt vastu, mõned aga surevad, või põgenevad rindele. Haiglasse saabub seltskonnadaamide delegatsioon. Paruness von Botzenheim on kuulda saanud Švejki vahvusest ja toob talle kingitusi. Delegatsiooni lah- kudes naudivad näljased haiged maitsvaid suupisteid. Nende lõbu on aga üürrike. Ranget dieeti nõudev dr. Grünstein laseb kõigile teha maoloputuse.